

Державний заклад «Південноукраїнський національний  
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Вишневська Кіра Георгіївна

УДК 371.15:373.3

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНО  
ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ  
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата педагогічних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Криворізькому економічному інституті Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент

**Пальшкова Ірина Олександрівна,**

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», завідувач кафедри педагогічних технологій початкової освіти

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

**Заболотська Ольга Олександрівна,**

Херсонський державний університет,  
професор кафедри англійської мови та  
методики її викладання

кандидат педагогічних наук, доцент

**Жигір Вікторія Іванівна,**

Бердянський державний педагогічний університет, доцент кафедри професійної педагогіки

Захист дисертації відбудеться 4 березня 2011 р. о 12<sup>00</sup> годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 при Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «1» лютого 2011 р.

Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради

О. С. Трифонова

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

**Актуальність дослідження.** Інтернаціоналізація відносин у діловому світі підвищує вимоги до якості навчання іноземної мови в умовах вищої економічної школи і визначає необхідність пошуку шляхів удосконалення іншомовної комунікативної культури випускників сучасних вищих навчальних закладів. Процес навчання іноземної мови повинен забезпечувати майбутньому фахівцеві не лише фундаментальні теоретичні знання, а й широкий спектр практичних професійних умінь і навичок. Зростає необхідність вивчати іноземну мову з орієнтацією на її практичне застосування у побутовому, діловому, професійному спілкуванні.

У зв'язку з цим особливої уваги набуває проблема підготовки економістів нової генерації, які володіють знаннями з іноземної мови. Розв'язання зазначених завдань потребує вдосконалення підготовки фахівців економічного профілю на засадах професійно – орієнтованого навчання та широкого впровадження імітаційно-рольового підходу у вивченні іноземної мови, що створює умови для ефективного засвоєння знань з іноземної мови в майбутніх економістів і забезпечує активну діяльність студентів, ефективне засвоєння навчального матеріалу, формування навичок іншомовного спілкування.

Вивчення сучасних психолого-педагогічних досліджень (М. Булигін, М. Вятютнев, Є. Зеєр, М. Ігнатенко, І. Іпатов, М. Мазо, Г. Матушевська, J. Beaucos, H. Besse, J. Cardinet, F. Danvers та ін.) свідчать про окремі спроби вирішення питання формування комунікативних умінь майбутніх фахівців з міжнародної економіки засобами іноземної мови. Зокрема, вчені досліджували: способи і засоби навчання спілкування іноземною мовою (Н. Баришнікова, Л. Девіна, О. Заболотська, Е. Коломієць та ін.), імітаційно-рольове навчання (М. Вієвська, Л. Кондрашова, Е. Пассов, І. Риданова, Л. Савченко, Є. Хруцький), організацію навчального процесу (А. Алексюк, С. Архангельский, Б. Беспалько, І. Богданова, А. Богуш, В. Жигірь, Н. Кічук, З. Курлянд, А. Линенко, Н. Ничкало, О. Пехота, С. Сисосва та ін.), культуру професійного спілкування майбутніх менеджерів (В. Левінцова), комунікативну компетентність майбутніх учителів (Л. Савенкова); комунікативну компетентність майбутнього менеджера у процесі професійної підготовки (В. Черевко), іншомовну комунікативну компетентність майбутніх спеціалістів фінансово-економічного профілю (Л. Волкова, Р. Гришина), професійні якості майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі вивчення іноземних мов (Н. Замкова, О. Тарнопольський).

Створення Європростору висвітлює низку суперечностей між необхідністю впровадження ступеневої освіти та відсутністю достатнього досвіду організації навчання іншомовного спілкування у вищих навчальних закладах; потребою соціально-економічної сфери у фахівцях з міжнародної економіки та незадовільним станом кадрового забезпечення підприємств регіону; вимогами до професійних якостей бакалаврів міжнародної економіки та їхнім реальним рівнем підготовки до іншомовного спілкування; потребою практики у висококваліфікованих фахівцях з міжнародної

економіки із знанням іноземних мов та відсутністю ефективної методики навчання іншомовного профільного спілкування, педагогічних умов зазначеного процесу. Необхідність подолання означених суперечностей і зумовила вибір теми дослідження: «Педагогічні умови професійно орієнтованого навчання іноземних мов майбутніх фахівців економічного профілю».

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дослідження є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри української та іноземних мов «Компетентнісний підхід у навчанні рідної та іноземних мов студентів-економістів», що входить до наукового плану Криворізького економічного інституту ДВНЗ «КНЕУ імені В.Гетьмана». Автором досліджено педагогічні умови професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Криворізького економічного інституту (протокол № 4 від 22 вересня 2007 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол №9 від 27 листопада 2007 р.).

**Мета дослідження** - теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови професійно-орієнтованого навчання іноземного мовлення студентів економічних вищих навчальних закладах.

Відповідно до мети дослідження було поставлено такі **завдання** :

1. Науково обґрунтувати зміст і структуру поняття «професійно –орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю»; уточнити поняття «імітаційно-рольова гра»; «іншомовні комунікативні вміння».

2. Визначити, критерії, показники та схарактеризувати рівні розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення у майбутніх фахівців економічного профілю.

3. Обґрунтувати педагогічні умови професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю.

4. Розробити та апробувати експериментальну модель реалізації педагогічних умов професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю.

**Об'єкт дослідження:** професійне навчання майбутніх фахівців економічного профілю у вищих навчальних закладах.

**Предмет дослідження:** експериментальна модель реалізації педагогічних умов професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю.

**Гіпотеза дослідження:** професійно-орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

- наявність комунікативно-професійної спрямованості викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі економічного профілю;

- забезпечення професійно спрямованої позитивної мотивації у процесі навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю;

- використання міжпредметних зв'язків у процесі професійного навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю;

- занурення студентів в іншомовну імітаційно-рольову професійно спрямовану діяльність.

**Експериментальна база** дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Криворізький економічний інститут, Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. На різних етапах дослідження було охоплено 1400 студентів. У формувальному дослідженні взяли участь 500 майбутніх економістів.

**Методи дослідження:** Досягнення мети та розв'язання поставлених завдань забезпечувалось використанням комплексу методів:

*теоретичних:* порівняльний аналіз філософської, психологічної, педагогічної та методичної літератури, що дозволило вивчити, узагальнити й систематизувати наукові матеріали з проблеми дослідження, обґрунтувати педагогічні умови професійно-орієнтованого навчання іноземних мов;

*емпіричних:* педагогічні спостереження, анкетування, тестування, бесіди, вивчення продуктів діяльності викладачів з метою подальшого аналізу педагогічних явищ; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду з проблеми професійно-орієнтованого навчання іноземних мов фахівців економічного профілю; педагогічний експеримент (діагностувальний етап з метою вивчення професійного навчання іноземної мови та формувальний етап з метою реалізації педагогічних умов професійно-орієнтованого навчання іноземних мов);

математичної статистики для обробки експериментальних даних і перевірки гіпотези дослідження.

**Наукова новизна дослідження:** вперше визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови професійно-орієнтованого навчання іноземних мов майбутніх фахівців економічного профілю (наявність комунікативно-професійної спрямованості викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі економічного профілю; забезпечення професійно спрямованої позитивної мотивації у процесі навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю; використання міжпредметних зв'язків у процесі професійного навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю; занурення студентів в іншомовну імітаційно-рольову професійно спрямовану діяльність); визначено й науково обґрунтовано структуру і зміст феномена «професійно-орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю»; критерії (мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивно-емоційний) з їх показниками; схарактеризовано рівні розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю (початковий, задовільний, достатній, високий); уточнено поняття «імітаційно-рольова гра», «іншомовні комунікативні вміння»; дістала подальшого розвитку методика профе-

сійно-орієнтованого навчання іноземних мов майбутніх фахівців економічного профілю.

**Практичне значення** одержаних результатів полягає в розробці й упровадженні в навчальний процес спецкурсів «Англійська мова з поглибленим вивченням» для студентів спеціальності «Фінанси» і «Ділова іноземна мова» для спеціальності «Міжнародна економіка», імітаційно-рольових ігор, комунікативних ситуацій, наближених до умов реальної іншомовної комунікації, «ситуацій успіху», методики проведення рольових і ділових ігор, а також системи ситуативно-обумовлених вправ, яка ураховує особливості формування професійно-спрямованої комунікативної компетенції в говорінні.

Матеріали дослідження можуть бути використані в практичній діяльності викладачів вищої школи, в системі післядипломної освіти фахівців економічного профілю з метою підвищення їхньої кваліфікації.

**Упровадження результатів дослідження.** Комплекс з навчальних програм, науково-методичних матеріалів і результатів дослідження упроваджено в навчальний процес Черкаського національного університету імені Б.Хмельницького (акт про впровадження № 1785/01-11 від 5.11.2009р.); Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка (акт про впровадження № 791 від 5.11.2009 року); Криворізького державного педагогічного університету (акт про впровадження № 20/2-418 від 13.10.2010 р.); Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини (акт про впровадження № 2033/01 від 6.12.2010 р.); Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка (акт про впровадження № 993 від 9.09.2009р.), Криворізького економічного інституту ДВНЗ «Київського національного економічного університету ім. В.Гетьмана» (акт про впровадження №01-653 від 5.11.2009 р.).

**Достовірність** результатів забезпечується методологічним обґрунтуванням вихідних теоретичних положень дослідження; застосуванням комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження; репрезентативністю відбору студентів для участі в експериментальній роботі; застосуванням всебічного кількісного і якісного аналізу даних експерименту, дослідно-експериментальною перевіркою висунутої гіпотези дослідження.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення і результати дослідження доповідались і обговорювались на II міжнародній «Теорія і практика управління педагогічними процесами» (Одеса, 2005); міжнародних «Наукові дослідження - теорія та експеримент 2005» (Полтава, 2005); «Модернізація педагогічної освіти як основа інтенсифікації професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя початкових класів» (Дрогобич, 2009); всеукраїнській «Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах ВНЗ» (Умань, 2009) науково-практичних конференціях; регулярно заслуховувалися на засіданнях кафедри української та іноземних мов ДВНЗ «КНЕУ імені В.Гетьмана» Криворізький економічний інститут у 2004-2010 рр.

**Публікації.** За результатами дослідження опубліковано 14 робіт, з них 8 - у збірниках, затверджених ВАК України, 1 – у співавторстві. Особистий внесок автора в роботі у співавторстві полягає в розробці й обґрунтуванні моделі ділових ігор, розвитку аналітичних та прогностичних навичок майбутнього економіста.

**Структура та обсяг роботи.** Дисертація складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (286 найменувань) та додатків. Основний зміст викладений на 171 сторінці; таблиці і рисунки займають 12 самостійних сторінок.

### ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет, розкрито наукову новизну, практичну значущість, подано дані щодо апробації і впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади професійно орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю»* - розкрито сутність поняття «професійно-орієнтоване навчання»; розроблено модель професійно – орієнтованого навчання іноземної мови фахівців економічного профілю; обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють професійно-орієнтованому навчанню іноземної мови й імітаційно-рольову форму діяльності як складову професійно-орієнтованого навчання іноземної мови.

Теоретичні засади педагогічного професіоналізму визначили Ф. Гоноболін, В. Грехньов, Н. Гузій, Н. Кузьміна, Х. Лийметс, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, О. Щербаков та ін. З позицій професійно-орієнтованого підходу до вивчення іноземної мови в умовах ВНЗ можна стверджувати, що це новий, порівняно зі школою, етап, основним елементом якого є іншомовна комунікативна компетенція (Т. Алексеева, Л. Ананьєва, Т. Астафурова, М. Бовтенко, Ч. Брумфіт та К. Джонсон (Ch. Brumfit, K. Johnson), Л. Гапоненко, Н. Гаврилюк, Л. Гейхман, О. Горбуненко, Л. Девіна, Н. Дудко, В. Касьянова, І. Клейман; Е. Комарова, М. Кузьміна, І. Куліш, О. Пічкара, Н. Пустовалова, С. Романенко, С. Селіверстов, Г. Скуратівська, О. Тарнопольський, Т. Хатчінсон та А. Уотерс (T. Hutchinson, A. Waters ) та ін.

Структура змісту професійно-орієнтованої іншомовної підготовки фахівців технічних ВНЗ досліджувалася Г. Глуховим, Р. Гришиною, Н. Громовим, Ю. Долматовською, О. Каменською, І. Кондюриною, Е. Мусницькою, І. Новосоловою, М. Озеровою, Т. Поляковою, М. Семишевим, Е. Синявською, Н. Шевченко та ін. Ученими обґрунтовані теоретичні підходи до професіоналізації іншомовної підготовки в інженерних ВНЗ, що базуються на концепції застосування професійно орієнтованих текстів і лінгвоузуальної спрямованості професійно-орієнтованої іншомовної підготовки, а також критерії відбору змісту філологічної освіти в немовному ВНЗ.

Зміст професійно-орієнтованого навчання характеризується розвиненою здатністю до розв'язання професійних завдань, розвиненим мисленням і свідомістю. У дисертації професійно-оріє-

нтоване навчання розглядається як здатність студента економічного ВНЗ до самовдосконалення, оволодіння знаннями з міжнародної економіки та як складне особистісне утворення, що включає в себе структурні компоненти, якості особистості, які впливають на мотиваційну сферу. Зміст професійно-орієнтованого навчання становлять соціально значущі мотиви професійної діяльності; педагогічні здібності; повнота, глибина економічних та психологічних знань і вмінь; соціальна активність особистості майбутнього фахівця економіки.

Професійно-орієнтоване навчання студентів вимагає від них високого рівня професіоналізму. Професіоналізм – сформована в процесі навчання та практичної діяльності готовність до компетентного виконання функціональних професійних обов'язків; це рівень майстерності в конкретній професійній діяльності. Аналіз педагогічної теорії і практики засвідчив, що принцип професіоналізації має значні резерви щодо підвищення ефективності навчання іноземної мови в технічних вищих навчальних закладах. Саме тому особливе місце в навчально-виховному процесі технічних навчальних закладів посідає професійно-орієнтоване навчання майбутніх фахівців іноземної мови, під яким розуміємо цілеспрямований педагогічний процес організації і стимулювання активної іншомовної навчально-мовленнєвої діяльності студентів економічного профілю до оволодіння ними іншомовними комунікативними навичками і вміннями професійної спрямованості задля подальшого особистісно-професійного розвитку та більшої конкурентоспроможності на ринку праці. Професійно-орієнтоване навчання майбутніх фахівців іноземної мови базується на аналізі та розумінні потреб студентів, зумовлених особливостями їхньої майбутньої професії. Досліджуваний феномен «професійно-орієнтоване навчання» майбутніх фахівців економічного профілю відноситься до сфери інтердисциплінарних, пограничних явищ. Він містить у собі культурологічний, психологічний, педагогічний смисли і тому логіка і методи його дослідження адекватні вимогам гуманітарного пізнання. У сучасних умовах розвитку й постійного розширення всебічних міжнародних контактів іноземна мова стає найважливішим засобом професійної комунікації фахівців різних профілів, що й спричинило посилення мотивації у вивченні мов міжнародного спілкування.

Іншомовна професійно-орієнтована комунікація – процес, у межах якого забезпечується потенційна здатність комунікантів реалізувати обмін інформацією іноземною мовою, а також самостійно здійснювати пошук, накопичення й розширення обсягу професійно значущих знань у процесі природного іншомовного професійно-орієнтованого спілкування із зарубіжними фахівцями.

Процес навчання іншомовного професійно-орієнтованого спілкування у ВНЗ розглядається як важлива передумова формування іншомовної професійної комунікативної компетенції студентів, яка відбиває зміст, сутність та специфіку цього процесу. Професіоналізація навчання іноземних мов передбачає підготовку фахівця, здатного використовувати іноземну мову як інструмент майбутньої професійної діяльності і професійного пізнання.



Досягти високого рівня розвитку професійно-спрямованого іноземного мовлення в майбутніх фахівців економічного профілю, можливо у процесі імітаційно-рольового, ігрового навчання, яке дозволяє моделювати іншомовні мовленнєві ситуації професійної спрямованості. Імітаційно-ігрове навчання – це активна пізнавальна діяльність в ігровій формі, в процесі якої студенти під керівництвом викладача, як учасники імітаційно-рольової ситуації, виявляють ініціативу, самостійність та змагальність, оволодівають знаннями, вміннями і навичками, виробляють творчий стиль діяльності. Під імітаційно-рольовим навчанням розуміємо активну педагогічну діяльність, яка забезпечує процес саморозвитку студентів, що дозволяє студентам виявляти ініціативу, самостійність, оволодівати знаннями, вміннями і навичками з іншомовного спілкування, у процесі якого відбувається формування культури іншомовного спілкування.

Характерними ознаками імітаційно-рольового навчання є: імітаційне моделювання; опис ситуації; проблемний характер ситуації; розподіл ігрових ролей між учасниками гри з урахуванням їхніх можливостей, здібностей, підготовленості та професійних настанов; стан емоційно-позитивного напруження учасників імітаційно-рольової діяльності; пошук різноманітних рішень на поставлені завдання й імітаційно-рольові ситуації; обговорення результатів імітаційно-рольової діяльності; чіткість критеріїв оцінки дій студентів в імітаційно-рольовій діяльності.

Ефективність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю можуть забезпечити такі педагогічні умови: наявність комунікативно-професійної спрямованості викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі економічного профілю; забезпечення професійно спрямованої позитивної мотивації професійно-орієнтованого навчання майбутніх фахівців економічного профілю іноземної мови; використання міждисциплінарних зв'язків у процесі професійно-орієнтованого навчання студентів іноземної мови; занурення студентів в іншомовну імітаційно-рольову професійно-спрямовану діяльність.

**У другому розділі** *«Експериментальна модель реалізації педагогічних умов професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю»* - визначено критерії, показники й схарактеризовано рівні розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю; проаналізовано результати констатувального і формувального етапів експерименту.

Критеріями та показниками оцінювання рівня розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення було обрано: мотиваційний (ставлення студентів до вивчення професійно спрямованої іноземної мови; наявність інтересу до оволодіння іноземним мовленням; потреба і бажання вивчати іноземну мову професійної спрямованості), когнітивний (розуміння студентами текстів іноземною мовою; словниковий запас іноземної лексики професійної спрямованості; фонетична правильність вимови звуків і звукосполучень іноземної мови; граматична правильність іноземного мовлення; зв'язність іноземного мовлення (діалог, монолог)), комунікативний (наявність комуні-

кативних умінь в іноземному мовленні; комунікативна активність; комунікативна ініціативність; наявність мовних і немовних засобів виразності), рефлексивно-емоційний (наявність взаємоконтролю та взаємооцінки, самоконтролю та самооцінки іноземного мовлення).

До кожного критерію були дібрані тести і діагностувальні завдання з метою з'ясування рівнів розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю. Було виявлено чотири рівні розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення у майбутніх фахівців економічного профілю: високий, достатній, задовільний і початковий. Схарактеризуймо їх.

Високий рівень: у студентів чітко простежується потреба в іншомовному спілкуванні; яскраво виражений інтерес до комунікативної діяльності, прагнення вдосконалювати свої комунікативні вміння з іноземного мовлення; є бажання спілкуватись іноземною мовою у процесі вивчення економічних дисциплін; у майбутніх фахівців розвинуті вміння обмінюватись інформацією іноземною мовою з економічних дисциплін; в них наявна висока комунікативна активність та вміння організувати відповідну ситуацію спілкування; відсутні рольові бар'єри; уміють застосовувати різні засоби впливу на співрозмовника; наявні вміння пристосовуватись до співрозмовника; легко розуміють співрозмовника; одержують радість, задоволення від іншомовного спілкування. У майбутніх фахівців економічного профілю яскраво виражена ініціативність, цілеспрямованість у процесі іншомовного спілкування; усвідомлення необхідності вільного володіння іноземного мовлення як професійної цінності. Спілкування і взаємодія зі студентами на заняттях базується на чітких гуманістичних настановах, прагненні до взаєморозуміння і співпраці; пріоритетність діалогічної форми іншомовного спілкування, готовність до новизни, дискусії і обговорення. Вербальні форми спілкування, відповідно до змістовного боку, характеризуються точністю, дохідливістю і доцільністю. Майбутнім фахівцям властива висока техніка володіння іноземною мовою: чітка і правильна вимова звуків і звукосполучень; відсутність граматичних помилок; легко будують діалог, монолог, беруть участь у полілозі; в них розвинені емпатія, тактовність, відчуття гумору, здібності рефлексії, поглиблене, адекватне сприйняття і розуміння студентів та їхніх інтересів у знаннях лексики з економічного профілю, об'єктивна оцінка їх діяльності; прагнення до вдосконалення комунікативної культури пов'язане з особистісним і професійним зростанням щодо підвищення фаху з економічного профілю та спілкування іноземною мовою. Взаємооцінка, взаємоконтроль, самооцінка і самоконтроль адекватні.

Достатній рівень: у студентів яскраво виражена потреба в іншомовному спілкуванні, комунікативній діяльності, прагненні вдосконалювати свої комунікативні вміння з іноземного мовлення; наявний інтерес до іншомовного спілкування та вміння обмінюватись інформацією; вони володіють професійно спрямованою лексикою; водночас у спілкуванні трапляються подекуди фонетичні і граматичні помилки. Мовлення зв'язне; вступають у діалог, підтримують полілог; у них добре

розвинена ініціативність щодо створення мовленнєвої ситуації, спілкування професійно спрямованості. Студенти швидко будують стратегію спілкування, застосовують мовленнєві і немовленнєві засоби спілкування; в них спостерігається комунікативна активність, проте присутні рольові бар'єри, наявні вміння уподібнювати себе співрозмовнику, розуміти співрозмовника, виходячи з уявлення про себе, одержують радість від іншомовного спілкування, в них присутня ініціативність, цілеспрямованість у процесі спілкування; бажання оволодівати професійно спрямованим іноземним мовленням.

Задовільний рівень: висловлювання студентів характеризуються змістовністю і зв'язністю, хоча у мовленні багато граматичних помилок; водночас у них наявні прагнення удосконалювати іншомовні комунікативні вміння, вимову звуків; уміння обмінюватись інформацією іноземним мовленням; прагнуть будувати стратегію спілкування; присутня комунікативна активність; сформоване вміння організувати ситуацію спілкування, проте наявні рольові бар'єри; не вміють уподібнювати себе співрозмовнику, хоча розуміють співрозмовників, виходячи з уявлень про себе. Для студентів цього рівня характерна цілеспрямованість, задоволення від іншомовного спілкування; розуміння значущості гуманістичного спілкування і взаємодії не перейшло ще в чітку професійну настанову; на рівень професійних знань іншомовної лексики накладає відбиток пасивне реагування на зміни педагогічної ситуації. Словник обмежений, наявні випадки взаємоконтролю та епізодичні спроби налагодити співпрацю зі студентами на заняттях з іноземного мовлення; для них характерна орієнтація на репродуктивну діяльність; розвиток комунікативних умінь (як вербальних, так і невербальних) поєднується із прагненням відповідати стандартам; зовнішня формальна доброзичливість при внутрішній байдужості і відсутності потреби в емоційному включенні в іншомовне спілкування; ситуативна тактовність; сприйняття студентів ускладнюється впливом певних стереотипів; самооцінка і взаємооцінка далеко не завжди є адекватними; відсутній самоконтроль, наявні окремі усвідомлення необхідності вдосконалення комунікативної культури, що пов'язується із самоствердженням у педагогічному колективі, відсутні немовні засоби виразності.

Початковий рівень: студенти не спроможні підтримувати діалог, будувати власне висловлювання іноземною мовою; у них відсутні потреба у спілкуванні, комунікативній діяльності, здатність створювати іншомовну мовленнєву ситуацію, комунікативна активність, цілеспрямованість; вони не прагнуть удосконалювати свої комунікативні вміння в іншомовному діалозі. У студентів не сформоване вміння обмінюватись інформацією; наявні рольові бар'єри; не вміють організувати ситуацію спілкування, уподібнювати себе співрозмовнику, розуміти співрозмовника, виходячи з уявлень про себе. Для цього рівня характерні поверхневе спілкування, стереотипні педагогічні дії, відсутність прагнення налагодити співпрацю зі студентами, досягти взаєморозуміння, ігнорування погляду в системі «студент – викладач»; суб'єктивізм в оцінках і жорстка їх поляризація; власні комунікативні вміння розглядаються лише як "інструмент" дії; емоційна "глухота", епізодична

пасивність (агресивність); стереотипність у сприйнятті й оцінюванні знань і поведінки студентів; занижена (або завищена) самооцінка, низький ступінь рефлексії власної поведінки. У майбутніх фахівців цього рівня відсутні такт, мовні і немовні засоби виразності; прагнення до особистісного і професійного зростання в іншомовному спілкуванні. Словник обмежений, спотворена звукови-мова, наявні граматичні помилки, мовлення не зв'язне. Відсутні вміння самоконтролю і взаємоконтролю, самооцінка і взаємооцінка неадекватні.

Як з'ясувалось, на високому рівні було всього 8% студентів експериментальної групи (у КГ – 8%), на достатньому – 20% ЕГ (у КГ – 18%). Більшість студентів перебували на задовільному – 40% ЕГ (у КГ – 44%) та початковому рівнях – 32% студентів ЕГ (у КГ – 30%).

Формувальному етапу передувала розробка спецкурсів «Англійська мова поглибленого вивчення» та «Ділова англійська мова», системи вправ для кожного етапу та інший методичний супровід занять з іноземної мови; проведення семінару з викладачами, які були задіяні в експерименті.

Було розроблено експериментальну модель реалізації педагогічних умов професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю, яка охоплювала три етапи: когнітивно-збагачувальний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний (див. схему).

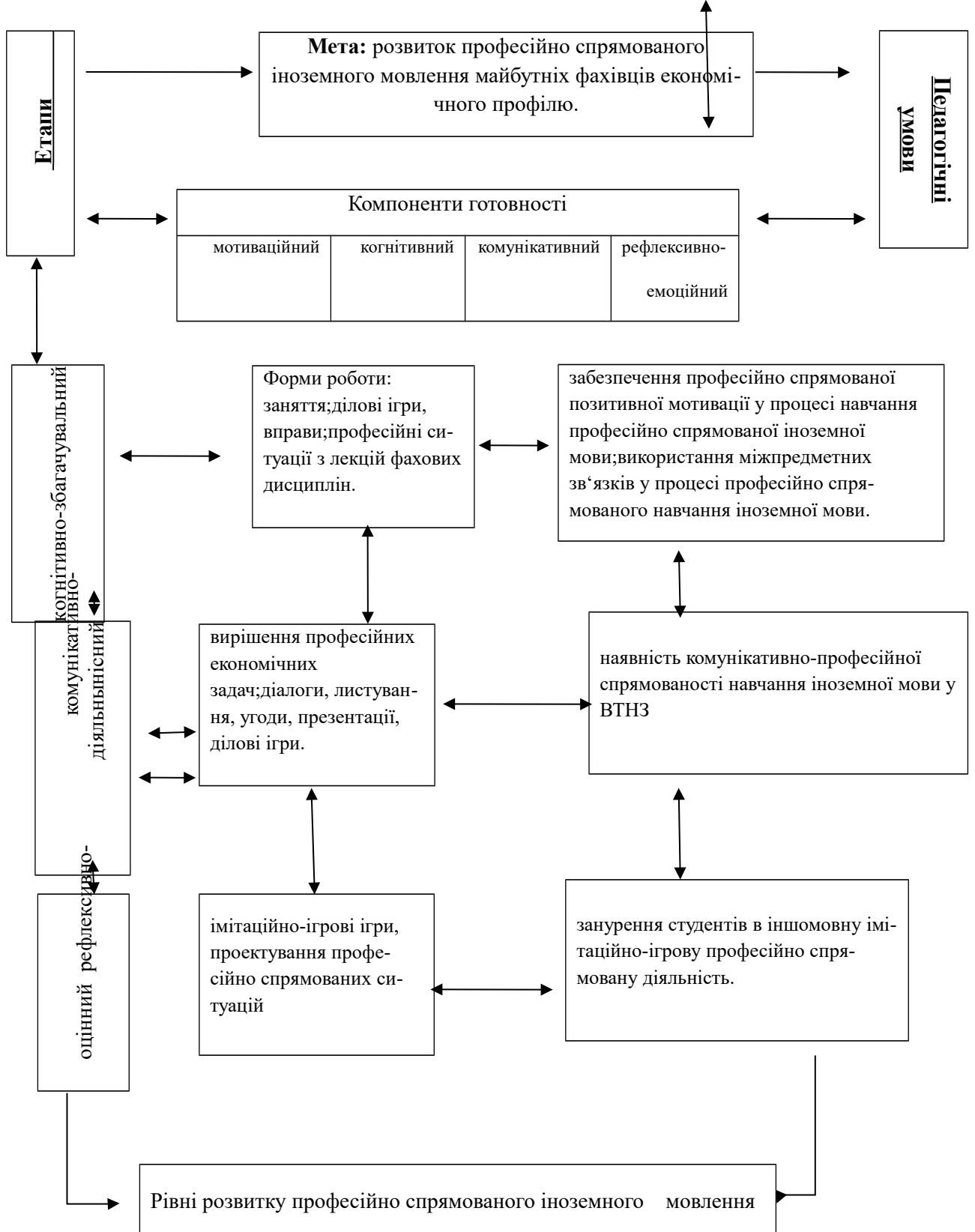
Нами було розроблено чотири рівня професійно спрямованих вправ з іноземної мови. Мета вправ I рівня – навчити студентів "реплікування", тобто швидко й адекватно реагувати на подану викладачем/диктором репліку, також продукувати ініціативну репліку. Таким чином формуються уміння ведення керованого діалогу та монологу. I рівень включає умовно-комунікативні, репродуктивні вправи з нерольовим ігровим компонентом, повним керуванням та поданими опорами.

Мета вправ II рівня – навчити студентів самостійно вживати різні види діалогічної єдності. Основний режим роботи – "студент1 - студент2", тобто робота студентів у парах. II рівень включає умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні вправи нижчого рівня з нерольовим ігровим компонентом, частковим керуванням та поданими опорами.

Мета вправ III рівня – навчити студентів об'єднувати засвоєну ними діалогічну єдність у мікродіалоги згідно із запропонованими їм навчальними ситуаціями. До цієї групи входять комунікативні, рецептивно-продуктивні вправи нижчого рівня з частковим керуванням та рольовим ігровим компонентом, які допускають використання штучно створених студентами вербальних опор.

Мета IV рівня вправ – навчити студентів розв'язувати поставлене завдання, створюючи власні діалоги різних функціональних типів без зосередження на формі висловлювання. Це комунікативні, рецептивно-продуктивні вправи вищого рівня з мінімальним керуванням, без вербальних опор. Продукт мовлення студентів - діалог певного функціонального типу, що включає принаймні два (рідше три) мікродіалоги.

**Експериментальна модель реалізації педагогічних умов професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю**



Опишемо зміст роботи на кожному етапі експериментальної моделі.

На першому – когнітивно-збагачувальному етапі було використано вправи I рівня на збагачення професійної лексики, вдосконалення комунікативних умінь з монологічного та діалогічного мовлення, читання, письма, аудіювання. Когнітивний етап включав вправи, які впливали на формування мовних навичок: збагачення словникового запасу іноземної лексики професійної спрямованості; фонетичної правильності вимови звуків і звукосполучень іноземною мовою; граматичної правильності іноземного мовлення; зв'язності іноземного мовлення (діалог, монолог). Для студентів II курсу було розроблено програму, яка включала імітаційно-рольові вправи: «Менеджер «Фортуни», «Ділові перемови», « Організація ділової подорожі», «Нова рекламна стратегія».

На другому – комунікативно-діяльнісному етапі використовувалися вправи II та III рівня з метою розвитку вмінь будувати професійно спрямовані тематичні діалоги, полілоги, вести дискусії та дебати на загальноекономічні теми, готувати «круглі столи» та «ток-шоу». Зміст другого етапу дослідно-експериментальної програми спрямовувався на використання професійно-орієнтованого навчання, яке відбувалось на III курсі спеціальності міжнародна економіка з тем «Гроші», «Накопичення первинного капіталу», «Інвестування», впроваджувались ділові ігри «Вихід на міжнародний ринок», «Формування портфелю цінних паперів», «Поглинання та злиття компаній».

На третьому – рефлексивно-оцінному етапі (вправи IV рівня) закріплювались набуті комунікативні вміння щодо професійно спрямованого англійського мовлення, відбувалося стимулювання творчих проявів студентів активно використовувати іноземне мовлення в ситуаціях, що імітують майбутню професійну діяльність. Широко використовувались різного типу комунікативні вправи, рольові імітаційні ділові ігри, презентації, проекти, брейн-ринги, дебати, складання ділових листів. Для студентів IV курсу спеціальності «Міжнародна економіка» було запропоновано програму з використання професійно-орієнтованого навчання з теми «Люди та праця». Використовувались ділові ігри «Структура компанії», «Влаштування на роботу», «Ідеальна співбесіда», «Прийняття антикризових рішень», «Змінювання ділової стратегії».

Результати прикінцевого етапу дослідження засвідчили ефективність професійно – орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю (див. таблицю).

Як засвідчує таблиця, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зміни в рівнях. Так, 42% студентів експериментальної групи досягли високого рівня (було 8%), (у КГ – 4%), на достатньому рівні стало 30% (було 20%), у контрольній групі 20% (було 18%), на задовільному залишилось 18% (було 40%), у контрольній – 60% (було 44%) і на початковому рівні – 10% (було 32%) в експериментальній і 16% (було 30%) у контрольній групах.

*Порівняльні рівні розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю*

Група	Рівні, %							
	Високий		Достатній		Задовільний		Початковий	
	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
ЕГ	8	42	20	30	40	18	32	10
КГ	8	4	18	20	44	60	30	16

Отримані результати показали, що в контрольній групі студентів зміни, що відбулися за час експерименту, майже не набувають характеру статистичної достовірності. Для статистичної перевірки вказаних розбіжностей у ступенях виразності показників, що характеризують розвиток професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю, нами був застосований U-критерій Манна-Уїтні, який розраховувався у статистичному пакеті SPSS for Windows. Про це свідчать значення критерію Манна-Уїтні, які перевищують табличне значення  $U_{кр} = 26800$  для п'ятивідсоткового рівня достовірності за показником, що характеризує розвиток професійно спрямованого іноземного мовлення, високим, достатнім та початковим рівнями володіння іноземним мовленням, достатнім та початковим рівнями пізнавального інтересу до вивчення економічних дисциплін тощо. Також несуттєвими були зміни, що відбулись у сформованості професійно спрямованого іноземного мовлення студентів, що брали безпосередню участь у впровадженні експериментальної програми, за достатнім та початковим рівнями розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю.

Отже, під впливом професійно-орієнтованого навчання відбулися досить суттєві позитивні зміни в експериментальній групі студентів, що засвідчує ефективність обраних педагогічних умов і методики професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю.

У **висновках** викладено результати дослідження, основні з них такі.

Дослідження було спрямоване на організацію професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю. Визначено педагогічні умови і розроблено модель професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю.

1. Професійно-орієнтоване навчання – цілеспрямований процес передавання, засвоєння професійних знань, професійної діяльності та активне становлення особистості, реалізація професійних якостей, здібностей, комунікативних умінь та навичок спілкування студента за роки навчання у ВНЗ. Досліджуваний феномен «професійно-орієнтоване навчання» майбутнього фахівця міжнародної економіки відноситься до сфери інтердисциплінарних, пограничних явищ. Воно містить у собі культурологічний, психологічний, педагогічний смисли і тому логіка і методи його дослідження повинні бути адекватні вимогам гуманітарного пізнання.

2. Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю – це цілеспрямований педагогічний процес організації та стимулювання активної іншомовної навчально-мовленнєвої діяльності студентів економічного профілю до оволодіння ними іншомовними комунікативними навичками і вміннями професійної спрямованості задля подальшого спілкування з іноземними спеціалістами в економічній сфері.

3. Імітаційно-рольове навчання – це організація навчального процесу, що має не установлену структуру, спрямована на розвиток комунікативних умінь та на формування пізнавального інтересу студентів, розвиток творчих здібностей, а отже, базується на взаємодії викладача та студента, культури спілкування.

4. Критеріями розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю виступили: мотиваційний (ставлення студентів до вивчення професійно спрямованої іноземної мови; наявність інтересу до оволодіння іноземним мовленням; потреба і бажання вивчати іноземну мову професійної спрямованості); когнітивний (розуміння студентами текстів іноземною мовою; словниковий запас іноземної лексики професійної спрямованості; фонетична правильність вимови звуків і звукосполучень іноземної мови; граматична правильність іноземного мовлення; зв'язність іноземного мовлення (діалог, монолог)); комунікативний (наявність комунікативних умінь в іноземному мовленні; комунікативна активність; комунікативна ініціативність; наявність мовних і немовних засобів виразності); рефлексивно-емоційний (наявність взаємоконтролю та самооцінки іноземного мовлення; наявність самоконтролю та самооцінки іноземного мовлення). Було визначено 4 рівні розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю: високий, достатній, задовільний та початковий. Як з'ясувалось, на високому рівні було всього 8% студентів експериментальної групи (у КГ – 8%), на достатньому – 20% (у КГ – 18%). Більшість студентів перебували на задовільному – 40% (у КГ – 44%) та початковому рівнях – 32% (у КГ – 30%) студентів.

5. Ефективність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю забезпечують такі педагогічні умови: наявність комунікативно-професійної спрямованості викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі економічного профілю; забезпечення професійно спрямованої позитивної мотивації професійно-орієнтованого навчання майбутніх фахівців економічного профілю іноземної мови; використання міждисциплінарних зв'язків у процесі професійно-орієнтованого навчання студентів іноземної мови; занурення студентів в іншомовну імітаційно-рольову професійно-спрямовану діяльність.

6. У дослідженні розроблено експериментальну модель реалізації педагогічних умов професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю, яка включає такі етапи: когнітивно-збагачувальний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний. Метою першого, когнітивно-збагачувального етапу, було збагачення мовлення студентів іноземною



лексикою професійно-орієнтованої спрямованості; навчання їх проектувати варіативні професійно спрямовані мовленнєві ситуації іноземною мовою; будувати відповідні діалоги, полілоги, монолози. Метою другого, комунікативно-діяльнісного етапу, був розвиток комунікативних умінь студентів. На третьому – рефлексивно-оцінному етапі закріплювались набуті комунікативні вміння щодо професійно спрямованого англійського мовлення, відбувалося стимулювання творчих проявів студентів щодо активного використання англійського мовлення у майбутній професії.

7. Було з'ясовано, що ефективним засобом формування комунікативних умінь студентів є застосування імітаційно-рольового навчання, підґрунтям яких фактично є використання на заняттях англійської мови професійної спрямованості розроблених нами завдань. Дослідження показало, що найпродуктивнішими формами професійно-орієнтованого навчання, які забезпечують позитивну атмосферу спілкування, підвищують рівень розвитку комунікативних умінь, інтерес до англійської мови, дозволяють урахувати особистісні інтереси студентів при вивченні міжнародної економіки є імітаційно-рольові ігри, дискусії, діалоги, заняття-інтерв'ю, рольові ігри, тощо.

8. Результати прикінцевого експерименту засвідчили позитивні зміни в рівнях розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю. Так, на високому рівні стало 42% студентів експериментальної групи (у КГ – 4%), на достатньому – 30% (у КГ - 20%), на задовільному рівні залишилось 18% (у КГ - 60%) і на початковому рівні - 10% (у КГ – 16%).

Водночас результати дослідження не вичерпують означену проблему і не претендують на всебічне її розкриття. Перспективу подальших досліджень убачаємо у вивченні індивідуалізації і диференціації навчання.

#### **Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:**

1. Вишневська К. Г. Визначення теоретичних основ імітаційно-рольового навчання у вищій школі / К.Г.Вишневська // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. - Одеса, 2005.- № 3-4. - С. 78-80.

2. Вишневська К. Г. Формування комунікативної культури студентів засобами ділових ігор на заняттях з іноземної мови / К.Г.Вишневська // Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. пр. - Кривий Ріг: КДПУ, 2006. - №15.- С. 297-302.

3. Вишневська К. Г. Імітаційно-ігрове навчання як процес формування творчих здібностей студентів вищої школи / К.Г.Вишневська // Педагогічні науки: Зб. наук. пр. Вип. 46. - Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. - С. 190-193.

4. Вишневська К. Г. Дослідження проблеми використання імітаційно-рольових форм навчання при вивченні іноземної мови майбутніми фахівцями з міжнародної економіки / К.Г. Вишневська // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного уні-

верситету імені Павла Тичини / Умань: ПП Жовтий О.О., 2009. – Випуск 31. - С.71- 78.

5. Вишнеvsька К. Г. Професійно-орієнтований підхід як засіб розвитку культури спілкування студентів на заняттях з іноземної мови / К.Г. Вишнеvsька // Вісник Черкаського університету. – Серія «Педагогічні науки». Випуск 166. Черкаси, 2009. – С. 27-31.

6. Вишнеvsька К. Г. Проблема спілкування та комунікації як складової імітаційно-рольового навчання студентів / К.Г. Вишнеvsька // Науковий вісник ПДПУ імені К.Д. Ушинського: зб. наук. пр. Одеса, 2009. – Спец. випуск (Ч. II). – С. 78-84.

7. Вишнеvsька К. Г. Професійно орієнтоване навчання засобами діалогічних ситуацій на заняттях у вищій школі / К.Г. Вишнеvsька // Науковий вісник ПНПУ імені К.Д. Ушинського: зб. наук. пр. Одеса, 2010. – Випуск 11-12. – С. 230-236.

8. Вишнеvsька К. Г. Проблеми професійно-орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю / К.Г. Вишнеvsька // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Випуск 34. - С.89- 95.

9. Вишнеvsька К. Г. Дидактичні моделі імітаційно-рольових ігор з англійської мови для студентів спеціальності «Правознавство» / К.Г. Вишнеvsька, С.О.Скидан, Т.С.Ткаченко// Кривий Ріг. – Криворізький економічний інститут. – 2006. – 40 с.

10. Вишнеvsька К. Г. Моделі ділових ігор з англійської мови. Методичні вказівки для студентів спеціальності «Міжнародна економіка» та студентів груп з поглибленим вивченням іноземної мови спеціальностей «Фінанси» та «Кредити» / К.Г.Вишнеvsька// Кривий Ріг. – Криворізький економічний інститут. – 2007. -27 с.

11. Вишнеvsька К. Г. Використання графічних зображень при вивченні англійської мови: тези доповідей II міжнар. наук.-практ. конф. [«Теорія і практика управління педагогічними процесами»], (27 жовтня 2005р.)- Одеса, 2005. - С. 14-15.

12. Вишнеvsька К. Г. Формування комунікативних вмінь студентів засобами імітаційно-рольового навчання: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [« Наукові дослідження- теорія та експеримент «2005» »], (16- 20 травня 2005р.)- Полтава, 2005.- С. 11-14.

13. Вишнеvsька К. Г. Імітаційно-рольові технології як засіб підвищення комунікативних умінь студентів: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. [«Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах ВНЗ»], (8 - 9 жовтня 2009 року) – Умань: ПП Жовтий, 2009. – С. 29- 31.

14. Вишнеvsька К. Г. Проблема підготовки студентів до іншомовного спілкування засобами імітаційно-рольового навчання: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Модернізація педагогічної освіти як основа інтенсифікації професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя початкових класів»], (29-31 жовтня 2009 р.) – Дрогобич: Посвіт, 2009. - С. 217-220.

## АНОТАЦІЯ

**Вишнеvsька К.Г. Педагогічні умови професійно орієнтованого навчання іноземних мов майбутніх фахівців економічного профілю.** – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». - Одеса, 2011.

У дослідженні визначено зміст і структуру поняття «професійно –орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю»; схарактеризовано рівні розвитку професійно спрямованого іноземного мовлення у майбутніх фахівців економічного профілю; визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивно-емоційний) з їх показниками; теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійно-орієнтованого навчання іноземних мов майбутніх фахівців економічного профілю: наявність комунікативно-професійної спрямованості викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі економічного профілю; забезпечення професійно спрямованої позитивної мотивації у процесі навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю; використання міжпредметних зв'язків у процесі професійного навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю; занурення студентів в іншомовну імітаційно-рольову професійно спрямовану діяльність. Розроблено експериментальну модель реалізації педагогічних умов професійно - орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх фахівців економічного профілю, методику проведення рольових і ділових ігор, систему ситуативно-обумовлених вправ.

**Ключові слова:** професійно-орієнтоване навчання, педагогічні умови, іншомовні комунікативні вміння, фахівець економічного профілю.

## АННОТАЦИЯ

**Вишневская К.Г. Педагогические условия профессионально ориентированного обучения иностранных языков будущих специалистов экономического профиля.** – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южно-Украинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского». - Одеса, 2011.

Диссертационное исследование посвящено теоретическому обоснованию и экспериментальной апробации педагогических условий профессионально-ориентированного обучения иностранному языку будущих специалистов экономического профиля.

В первом разделе «Теоретические основы профессионально ориентированного обучения иностранному языку будущих специалистов экономического профиля» - проведен анализ профессионально-ориентированного обучения в психолого-педагогической литературе; раскрыта сущность понятия «профессионально ориентированное обучение»; определена сущность и структура профессионально-ориентированного обучения; разработана модель профессионально-ориентированного обучения иностранному языку специалистов экономического профиля; обоснованы педагогические условия, которые оказывают содействие профессионально-ориентированному обучению иностранному языку.

Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку будущих специалистов экономического профиля - это целенаправленный педагогический процесс организации и стимулирования активной иноязычной учебно-языковой деятельности студентов экономического профиля к овладению ими иноязычными коммуникативными навыками и умениями профессиональной направленности ради дальнейшего общения с иностранными специалистами в экономической сфере. Исследуемый феномен «профессионально-ориентированное обучение» будущих специалистов экономического профиля относится к сфере междисциплинарных, пограничных явлений. Оно содержит в себе культурологический, психологический, педагогический смыслы и потому логика и методы его исследования адекватны требованиям гуманитарного познания. В современных условиях развития и постоянного расширения всесторонних международных контактов иностранный язык становится важнейшим средством профессиональной коммуникации специалистов разных профилей, что и вызвало усиление мотивации в изучении языков международного общения.

Во втором разделе «Экспериментальная модель реализации педагогических условий профессионально-ориентированного обучения иностранному языку будущих специалистов экономического профиля» - определены критерии, показатели и охарактеризованы уровни сформированности коммуникативных умений как составной профессионально-ориентированного обучения; проанализированы результаты констатирующего и формирующего этапов эксперимента.

Критериями и показателями оценивания уровня развития профессионально направленного иностранного языка выступили: мотивационный (отношение студентов к изучению профессионально направленного иностранного языка; наличие интереса к овладению иностранными языками; потребность и желание изучать иностранный язык профессиональной направленности), когнитивный (понимание студентами текстов иностранным языком; словарный запас иностранной лексики профессиональной направленности; фонетическая правильность произношения звуков иностранного языка; грамматическая правильность иностранного языка; логичность иностранного языка (диалог, монолог), коммуникативный (наличие коммуникативных умений в иностранной речи; коммуникативная активность; коммуникативная инициативность; наличие языковых и неязыковых

средств выразительности), рефлексивно-эмоциональный (наличие взаимоконтроля и взаимооценивания иностранного языка; наличие самоконтроля и самооценки иностранного языка).

В исследовании была разработана экспериментальная модель профессионально-ориентированного обучения иностранному языку будущих специалистов экономического профиля, которая охватывала три этапа: когнитивно-обогащительный, коммуникативно-деятельностный, рефлексивно-оценочный.

Педагогическими условиями методики профессионально-ориентированного обучения иностранным языкам будущих специалистов экономического профиля выступили: наличие коммуникативно-профессиональной направленности преподавания иностранного языка в высшем учебном заведении экономического профиля; обеспечение профессионально направленной положительной мотивации в процессе обучения иностранному языку будущих специалистов экономического профиля; использование межпредметных связей в процессе профессионального обучения иностранному языку будущих специалистов экономического профиля; вовлечение студентов в иноязычную имитационно-ролевою профессионально направленную деятельность.

**Ключевые слова:** профессионально-ориентированное обучение, педагогические условия, иноязычные коммуникативные умения, специалист экономического профиля.

## ANNOTATION

Vishnevskaya K. G. Pedagogical conditions of professionally oriented language teaching future specialists in the field of Economics . – Manuscript.

This thesis is for obtaining a scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences on the speciality 13.00.04 - Theory and Method of Professional Education.

The thesis deals with theoretical foundation and experimental verification of the pedagogical conditions of professionally oriented language teaching future specialists in the field of Economics.

Our research defines the content and structure of concept "professionally-oriented foreign language teaching future specialists in the field of Economics ", characterizes the level of development of professionally oriented foreign language for future Economists according to the defined criteria and indicators. The pedagogical conditions of professionally oriented language teaching future specialists in the field of Economics are defined as follows: communicative teaching with professional orientation; providing professionally directed positive motivation; use of interdisciplinary connections in the foreign language teaching of future specialists in the field of Economics; students involvement in professionally connected imitation and role game playing. An experimental model of pedagogical conditions of professionally oriented foreign language teaching future specialists in the field of Economics was developed. Techniques of the role and business games and situationally stipulated system of exercises were developed and tested. They take into account the peculiarities of professionally oriented communicative

competence in speaking. It comprises cultural, psychological, pedagogical aspects and consequently the logics and methods of its research are adequate to the requirements of humanitarian cognition. In modern conditions of international contacts development the foreign languages become the major means of professional communication for the future specialists in the sphere of economics. It has caused the necessity of studying foreign languages not as university academic discipline but as the tool for the future professional work and professional knowledge, as a password to the world of successful international agreements.

**Keywords:** professionally-oriented teaching, pedagogical conditions, foreign language communicative skills, future specialists in the field of Economics.

